

Зденка Д. Валент Белић^[1]

Покрајински секретаријат за образовање, прописе,
управу и националне мањине – националне заједнице
Нови Сад (Србија)

УДК 821.162.4.09
821.163.41.09
930.85(497.11:437.6)
Прегледни научни рад
Примљен: 19.1.2026.
Прихваћен: 31.3.2026.
doi: 10.5937/napredak7-64196

Савремени српско-словачки књижевни дијалог

Сажетак: Српско-словачке књижевне везе трајан су мост између два словенска народа. Њихови корени сежу у 19. век и инспирисане су националним препородом и заједничком борбом за националну независност. Књижевни преводи су важан аспект културних веза, а интензивна преводачка активност омогућава блиско познавање и културни дијалог. Улога преводаца важна је за очување ове блискости. У последње време број преведених дела расте што смо утврдили детаљним прегледањем база података Узајамног каталога Народне библиотеке Србије и Библиотеке Матице српске и Словачке народне библиотеке. Захваљујући великом броју преводаца и издавача српско-словачки књижевни дијалог се последњих деценија интензивирао.

Кључне речи: српско-словачке везе, књижевни превод, преводиоци, словачка књижевност, српска књижевност

Српско-словачке књижевне везе један су од најтрајнијих и најплоднијих мостова између два словенска народа, с коренима дубоко усађеним у 19. век и континуитетом који траје до данас. Ове везе нису само културне већ су и друштвено-политичке, проистекле из националног препорода, панславистичких идеала и касније билатералне (културне, привредне и политичке) сарадње.

Посебан значај у неговању односа међу народима имају књижевни преводи, који су

кроз векове омогућавали размену културних вредности – од романтизма до савремене неомодернистичке и постмодернистичке прозе узајамно превођење водећих књижевних дела омогућава дијалог ова два народа. „Превођење је сложен текстотворни процес. У њему долази до конфронтације два културна система и на комуникацијској и на текстотворној равни [...]. Из конфронтације, до које је дошло, произилази и мешање културних елемената“ (Роровић, 1975: 186–187).

[1] zdenkavb@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0004-8706-5495>

Иако је број превода у току два века (следеће године биће тачно 200 година од првог превода словачког књижевног текста на српски језик) – од половине 19. века све до данас – варирао у зависности од друштвено-политичких прилика, али и од појаве водећих личности – преводиоца, који представљају најпоузданији мост билатералне сарадње – на овој релацији постоји перманентна културна размена. Види се то, између осталог, и на основу посебне публикације *Речник њреводиоца са библиографијом њревода са македонској, српској, хрватској и словеначкој*, чији је основни циљ да идентификује и пронађе све преводиоце који су радили на овој релацији и коју је саставио Јан Јанкович, те за чијим наставком након две деценије постоји потреба (Јанковић, 2005).

Историја обостраног српско-словачког превођења започиње у првој половини 19. века, у време класицизма и романтизма. О томе је писало више аутора: Андреј Врбацки (Vrbački, 1968), Јан Кмећ (Кмећ, 1987), Јозеф Валихора (Valihora, 2001), Михал Бабјак (Babiak, 2017), Михал Харпањ (Harpaň, 2022), Адам Светлик (Svetlík, 2023) и др. Кодификација језика, али и јачање политичких веза ова два народа повезани су са националним препородом и идејом словенске узајамности чији су зачетници Јан Колар (1793–1852) и Павел Јозеф Шафарик (1795–1861). Први књижевни превод између ова два језика био је са словачког на српски. У питању су четири сонета из *Кћи Славике* Јана Колара, објављени 1827. у *Летњојису Мајшице српске*, које је превео Георгије Магарашевић (1793–1830), први уредник *Летњојиса*. Први превод у обрнутом смеру била је песма „Ода“ Лукијана Мушицког

(1777–1837), објављена 1837. године у часопису *Хронка* [издавач Карол Кузману (1806–1866), коју је превео Михал Милослав Хоџа (1811–1870)].

У то време доминирали су краћи текстови – ауторска и епска народна поезија – који су махом објављивани у кључним часописима попут *Летњојиса Мајшице српске*, *Данице* и других листова. Карактеристика превода тог времена било је намерно задржавање облика што ближих изворнику, што је подстицано панславизмом и значајно доприносило осликавању локалног колорита. Захваљујући томе у словачки језик ушли су изрази попут гусле, гуслар, хајдук, паша, ага и сл. Први прозни превод на српски језик била је „Србијанка“ Јана Калинџака (1822–1871), објављена 1848. у *Летњојису*, у преводу Симеона Филиповића. Крајем 19. века, с доласком реализма, у књижевности доминира проза, што се природно одразило и на преводе. Превођене су приче Светозара Хурбана Вајанског, Мартина Кукучина, Јозефа Грегора Тајовског и др., а преводиоци су махом били Словаци са Доње земље, попут Алберта Марџиша (1855–1918), Јозефа Холбека (1883–1956), али и Срби који су живели у словачкој средини, као што је Јован Вучерић (1874–1935) из Кисача који је превео романе *Летјеће сенке* и *Сува љрана* Светозара Хурбана Вајанског. Са српског језика на словачки језик било је много више превода захваљујући, пре свега, продуктивном преводиоцу Владимиру Мичатеку (1871–1922), који је превео више од седамдесет јужнословенских аутора. Претежно је преводио дела српских (ређе хрватских) писаца реализма (Љубомир Ненадовић, Стеван Сремац, Јанко Веселиновић, Милан Милићевић, Јосип Еуген Томић и др.).

Након 1918. и распада Аустроугарске, тенденција већег броја превода у корист превода српске књижевности на словачки језик постала је још изразитија. Андреј Врбацки, Јурај Мучаји, Јан Чајак Млађи и многи други преводиоци из Војводине превели су у овом периоду стотине књижевних текстова савремених српских и југословенских писаца. Објављивали су их у тадашњој словачкој штампи у Чехословачкој (*Народне новине, Словачки њоїледи, Живена* итд.), али и у словачким новинама и часописима из Војводине (*Народно јединство, Народни календар и Наш живої*).

Српски преводи словачке прозе били су нешто ређи, али су настале антологије попут *Савремене словачке њриїовешке* (1937) и *Анїолоїїје савремених њриїоведача Заїадних Словена* Јарослава Малог (1938) у којој су као преводиоци учествовали Ђорђе Живановић и Ленард Леополд.

За време Другог светског рата и неколико година након тога, а посебно након Резолуције Информбироа којом су прекинути односи између Чехословачке и Југославије, а тиме и сви контакти између словачке и српске књижевности, престало је накратко и обострано словачко-српско превођење књижевних текстова (Svetlík, 2023, str. 33).

Крајем педесетих и шездесетих година српско-словачке књижевне везе поновно су оживеле. Превођена су капитална дела српских писаца попут Бранка Ђопића (преводиоци Данијел Дудок, Милина Бартокова, Бранислав Хома), Меше Селимовића (Франтишек Липка). Такође, на српски језик превођени су словачки аутори, на пример Алфонс Беднар (Олга

Биненфелд), Јарослава Блашкова (Бисерка Рајчић), Доминик Татарка (Петар Вујичић), Ладислав Мњачко (Милан Чолић), Рудо Мориц (Мирјана Цијан, Оља Шафарик), Хана Зеленова (Петар Андрић), Клара Јарункова (Јасна Новак), али и приређивани избори поезије *Савремена словачка њоезија* (приредила и превела Бисерка Рајчић), *Браїїславско њролеће: 10 браїїславских њесника њоворе вам о њубави* (Јан Беран) и *Преїлед чешке и словачке књижевности* (Крешимир Георгијевић).

Седамдесетих и осамдесетих година долази до процвата билингвалног стваралаштва војвођанских Словака (Паљо Бохуш, Вјера Бенкова, Вићазослав Хроњец, Мирослав Демак и др.) што додатно јача ове културне и књижевне везе. Тих година се такође много преводило: Људо Ондрејов (прев. Јурај Тушјак), Марија Јанчова (Бисерка Рајчић), Рудо Мориц (Јан Беран), Клара Јарункова (Јасна Новак), Владимир Рејсел (Бисерка Рајчић), Винцент Шикула (Гено Сеначић), али и у обрнутом правцу, и то нобеловац Иво Андрић (Томаш Штрба, Иван Минарик, Бранислав Хома, Јармила Самцова, Андреј Врбацки, Михал Филип, Франтшек Липка), Милорад Павић (Јармила Самцова), који је касније био знатно више превођен, и Милош Црњански (Михал Надубински, Људмила Хитилкова, Петер Цибула, Франтишек Липка). Из овог периода је интересантна компаративна студија Живана Милисава *Корени срїске и словачке комедиирафије* у којој упоређује драме Стерије и Халупке.

У последњих двадесет година узајамно књижевно превођење између ова два језика доживљава кулминацију. Колико год било непопуларно писати о сопственом раду, у овом

тексту, зарад објективности сагледавања теме рада морам навести и сопствене преводе (Зденка Валент Белић). До сада је изашло више од седамдесет превода књига, махом прозе књижевних класика: Владимир Бала (*Велика љубав*), Етела Фаркашова (*Сценарио, Дојодило се, Сјасаване свећа њо Г., Часови леиња*), Моника Компањикова (*Бела месија*), Павол Ранков (*Дојодило се њрвој сеишембра*), Рудолф Слобода (*Разум*), Душан Митана (*Крај њре, Паијонија*), Душан Душек (*Озебле руке*), Винцент Шикула (*Орнамент*), Антон Балаж (*Лојор њосрнулих жена, Само једно њролеће*), Душан Шимко (*Губио, Јајански диван, Мермер и њраниј, Марјон Хуана Забале*), Павол Добшински (*Злајна књија словачких бајки, Чаробни млинчиј*), Беата Балогова (*Корнелије*), Ивана Добракова (*Мајке и камионције*), Барбора Хринова (*Једно-рози*), Никол Хохолцера (*Ова соба се не може њојесњи*), Мирослава Куљкова (*Хошел Балкан*), Уршуља Коваљикова (*Чисти звер*), Катарина Куцбелова (*Бесилавље*), Станислав Ракус (*Ненајисани роман*), Алена Сабухова (*Шайјачице*), Арпад Шолтес (*Свиња*), Јозеф Штефаник (*Један човек два језика*), Светлана Жухова (*Слике из*

живојиа М.), Михал Хворецки (*Дунав у Америци*), Густав Мурин (*Поврајак у Будујносњ*), Јан Хрушовски (*Случај официра Зеборна*), Јурај Шебеста (*Трежњење*) и др. У значајније преводе спада и антологија савремене словачке женске прозе *Минервино њеро* у коју су уврштене: Вјера Бенкова, Етела Фаркашова, Хелена Дворжа-

кова, Злата Матлакова, Ирена Брежна, Марија Баторова, Јана Боднарова, Рут Лихнерова, Тамара Архлебова, Ева Малити-Фрањова, Зузана Куглерова, Данијела Капитањова, Јана Јурањова, Јана Јудиниова, Катарина Гилерова, Зузана Мојжишова, Љубица Субалиова, Вероника Шикулова, Уршула Ковалик, Беата Балогова, Ева Борушовичова (Максим Е. Маткин), Ванда Розенбергова, Јана Бењова, Рената Бојничанова, Светлана Жухова, Марија Модрович, Маријана Солчанска-Ченгел, Моника

За интензивирање превода са словачког језика на српски језик веома важан догађај било је оснивање Комисије СЛОЛИА 1996. године. У питању је систем финансијске подршке, који делује у оквиру Словачког књижевног центра у Братислави и којим се финансирају преводи словачке књижевности на стране језике. Од тада је у оквиру ових грантова објављено скоро хиљаду наслова на 33 језика, од чега стотинак на српски (проза, поезија, драма, књижевност за децу). Министарство културе Републике Србије такође подржава преводе са српског на словачки, и то углавном у другој деценији 21. века.

Компањикова, Адријана Бојсова, Јана Миценкова, Александра Салмела, Ивана Добракова, Барбора Хринова, Михаела Росова, Тамара Шимончикова-Херибанова, Алена Сабухова, Доминика Моравчикова и Никол Хохолцера.

Михал Харпањ спада међу најпродуктивније преводиоце словачке прозе на српски језик.

Предео је: [Павел Виликовски (*Сурови машиновођа, Коњ на сирају, слейац у іраду, Лејимичан сней, Ишчезла сїрасї, Прва и іоследња љубав, Чаробни іаїаїај и іреосїтали кич, Последњи коњ Помїеја*), Душан Кужел (*Ламїа*), Марек Вадас (*Озлоїашена четїврї, Исцелиїель*), Бала (*У име оца*), Ивана Гибова (*Бака*), Станислав Ракус (*Сажалївосї*), Соња Урикова (*Разлої за срећу*), Душан Митана (*Ноћне весїи, Моје родно іробље*), Душан Шимко (*Есїерхазїев лакеј*), Иван Хућец (*Предања и мїїови сїтарїх Словена*) и др.], а пре свега треба истаћи антологију *Црна боја радосїи* у коју је уврстио 22 прозна писца (Јарослава Блажкова, Душан Митана, Павел Виликовски, Винцент Шикла, Рудолф Слобода, Станислав Ракус, Душан Душек, Петер Пишћанек, Петер Јарош, Душан Тарагел, Јан Јоханидес, Алта Вашова, Ладислав Балец, Јана Јурањова, Павел Хруз, Милан Зелинка, Иван Хабај, Мартин Бутора, Јозеф Пушкаш, Милка Зимкова, Андреј Ферко и Игор Отченаш).

Када је реч о преводима Михала Харпања важно је поменути теоријске радове из области науке о књижевности Петра Зајаца (*Пулсїрање књижевностїи*), Франтишека Микју (*Дело, комуникација, кулїура, іролеїомена за семиоїїику бића*), Петра Михаловича (*Расїрава о весїерну*) и пре свега антологијски избор *Модели и дискурси науке о књижевностїи: избор из новије словачке науке о књижевностїи* коју је објавио Службени гласник.

Прозу такође преводи Мартин Пребуђила, до сада је објавио преводе прозних дела Иване Добраковове (*Токсо*), Рут Лихнерове (*Гозба*), Катарине Миколашове (*Прїче исїод Вїїїороїа*), Љубоша Јурика (*Дубчек, іодина дужа од једної*

века), Јозефа Банаша (*Пробудїћу се! Шїефаник – човек івоздене воље*) и Веселина Џелетовића (*Срїско срце Јоханово*).

Међу млађе преводиоце словачке прозе на српски језик спада Ивона Димитријевић [Ванда Розенбергова (*Појео сам Лоїїрека*), Уршуља Ковалик (*Јахачица*), Доминика Моравчикова (*Кућа за јелене*)], Теодора Белић [Јана Миценкова (*Крв је само вода*), Јана Боднарова (*Пачворк у белом*), Едита Поволни Кмећко (*Пейїи брод Монике Компањикове*)], повремено преводе и Вјерка Хрубик (*Rivers of Babylon: како је ложач іосїао іїајкун Петра Пишћанека*), Ана Жикић (*Кафе Хијена Јане Бењове*) и други.

Када је реч о драмама словачких аутора, преведене су драме Милана Рихтера (*Кафка и Кафка, Країїак и несрећни живоїї Мерилин Монро*), као и антологија *Нова словачка драма*, коју је приредила Владислава Фекете, а превела Зденка Валент Белић и у коју је уврштено десет словачких драмских писаца (Јана Јурањова, Валерија Шулцова, Роман Олекшак, Самуел Ховањец, Вилијам Климачек, Петер Ломњицки, Додо Гомбар, Петер Павлац, Петер Шерхауфер и Владислава Фекете).

Словачка поезија је нешто ређе превођена од прозе, али чешће од драме. Самосталне песничке књиге у преводу објавили су Јан Ондруш (*Двоїлави луїїак*), Иван Штрпка (*Весїи из јабукe*), Паљо Бохуш (*Изїон*), Милан Руфус (*Скидање с крїїа*) – све у преводу Вићазослава Хроњца, као и избор *Седам словачких надреалисїа* у који је уврстио поезију песника: Рудолфа Фабрија, Шћефана Жарија, Јана Рака, Павела Бунчака, Владимира Рајсела, Јулијуса Ленке и Јана Брезине.

Словачку поезију на српски језик преводили су често заједно Мирослав Демак и Мартин Пребуђила, и то: Милана Рихтера (*Оно што си најписао, Виђено у снеју*), Штефана Цифру (*Шта са таквим човеком?*) и Мирослава Бјелика (*Време заувек ирисуйно*), док је Пребуђила заједно са Ладиславом Чањијем превео збирку песма Јозефа Урбана (*Животи је фрајер, али ја сам већи*), са којим је заједно саставио и *Антологију словачке поезије у Србији: други половина XX и почетак XXI века*.

126 |

Мирослав Демак је самостално преводио поезију Јана Замбора (*Воли ме, ичелиња крила су све шања*), Ерика Ондрејичке (*Сунутирашње стране очних кајака*) и Јураја Куњака (*Амоний*), док је Пребуђила самостално преводио Љубомира Фелдека (*Бајка о Андерсену и дунавској вили, Насмејани ошац, Проба*), Мирослава Бјелика (*И када не бих био, Мосиови у нейознајто*), Јозефа Лајкерта (*Из дубине тправе неба*), Петра Мишака (*Само смо вода*), Јарослава Резњика (*Мудроси јесење лишћа*), Катарину Цункову (*Предсказивање прошлости*), Дану Подрацку (*Аутиорирей с Прокрусимовим лежајем*), Данијела Хевијера (*Електронски клоун*), а Ладислав Чањи превео је збирку песама Марије Ференчукове (*Имунијеи*) и две збирке песама Мартина Пребуђиле (*Ако знаш о чему причам, Све је свейлоси*). Катарина Моснакова Багњашова превела је збирку песама Јана Тазберика (*Доња шачка свейлоси*).

Зденка Валент Белић је преводила поезију Олге Глушникове (*Ајлас биолошких жена*) и заједно са Мирославом Демаком сачинила избор *Нови духовни мост, 20 + 20* у који су, осим српских писаца, уврштени и мањински писци

из Новог Сада: Мирослав Алексић, Јоан Баба, Благоје Баковић, Ален Бешић, Ђезе Бордаш, Наташа Бундало Микић, Ладислав Чањи, Ђорђе Деспић, Зоран Ђерић, Гордана Ђилас, Симон Грабовац, Владимир Копицл, Иван Негришорац, Фрања Петриновић, Олена Планчак Сакач, Душан Радак, Селимир Радуловић, Ненад Шапоња, Стеван Тонтић и Зденка Валент Белић. Вероватно најзначајнија антологија словачке поезије објављена на српском језику у новије време јесте *Нежност словенска*, коју су у саиздаваштву објавили Матица српска и Словачки књижевни центар 2024. године.

Наглом порасту броја превода, осим финансијске подршке Комисије СЛОЛИА која делује у оквиру Словачког књижевног центра, допринело је и знатно повећање интересовање издавача за словачку књижевност. Међу истакнуте издаваче који редовно објављују словачке преводе сврставају се: Агора (Зрењанин), Прометеј (Нови Сад), Архипелаг (Београд), Креативни центар (Београд), Академска књига (Нови Сад), Архив Војводине (Нови Сад) и CompuTech (Београд), а спорадично и издавачи попут Службеног гласника (Београд), Арете издаваштва (Београд), Змајевих дечјих игара (Нови Сад), Лагуне (Београд), Сезам бука (Зрењанин), Смедеревских песничких јесени (Смедерево), Кључа издаваштва (Београд), Матице српске (Нови Сад), Пчелице (Чачак), Књижевне радионице Рашић итд.

У обрнутом смеру на овој књижевној магистрали такође је било живо. Сем кратког периода након Другог светског рата, српска књижевност је на словачки језик често превођена, и то пре свега српски класици као што су Иво Андрић (*Most na Drine, Travnická chronika, Dom na*

samote, Paša Omer Latas, Prekliaty dvor, Anikine časy, Znamenia), Меша Селимовић (*Ostrov, Tvrđza, Pevnosť, Derviš a smrt', Detské píšťaly, Divé kone, Starý otec*), Милош Црњански (*Londýnsky román, Denník o Čarnojevičov, Cestami života a smrti, Kvapka španielskej krvi*), Стеван Сремац (*Ideál*, превод Владимир Мичатек), Борислав Пекић (*Besnota, Danilo, alebo život ktorý bolí* превод Карол Хмел), Данило Киш (*Encyklopédia mŕtvih, Hrobka pre Borisa Davidoviča, Lutna a jazvy, Legenda o spáčoch* [заједно са Томашом Человским], *Záhrada popol*, превод Милош Херо), Милорад Павић (*Chazartský slovník, Druhé telo, Krajina maľovaná čajom, Znamienko krásy, Vnútoraná strana vetra, Posledná láska v Carihrade*), Александар Тишма (*Kápo*, превео Карол Хмел), Гроздана Олујић (*Hlasujem za lásku, Perleťová ruža, Nebeská rieka*, превела Мирјана Шишолокова-Врбацка) и др.

Савремену српску прозу на словачки језик убедљиво је највише преводио Карол Хмел. Осим већ поменутих, то су аутори: Давид Албахари (*Cink a iné prózy, Snežný človek*), Драган Великић (*Severná stena, Prípád brémy, Ruské okno, Vyšetrotateľ, Bonavia*), Ласло Блашковић (*Madonin šperk, Turnaj hrbáčov, Posmrtná maska*), Светислав Басара (*Fenomény*), Бора Ћосић (*Denník apatridu, Musilov notes, terstský román*), Радомир Константиновић (*Descartova smrt'*), Михаило Пантић (*Stretnutie v ulici gaštanov*), Радослав Петковић (*Tiene na stene*), Владимир Пиштало (*Tesla, portét medzi maskami*), Небојша Васовић (*Krv pod figovníkom*), Бојан Љубеновић (*Keď ťa zasiahne láska – kniha pre zamilované dievčatá, Keď ťa zasiahne láska – kniha pre zamilovaných chlapcov*), Зоран Живковић (*Päť*

dunajských zázrakov), Светолик П. Ранковић (*Hôrny kráľ, Zbojníková milá*).

Лану Басташић (*Chyť zajaca*) и Јелену Бачић Алимпић (*Kolotoč*) преводила је Милина Свиткова, а Петра Арбутину (*Denník nepokoja*) Зденка Валент Белић, Миодрага Кајтеза (*Výstava*) Милина Склабински и Богдана Богдановића (*Mesto a démoni, Sprievodca labyrintom mesta*) Карол Хмел заједно са Томашом Человским. Роман *Vapa* Радована Влаховића превела је Ана Жикић. Мирослав Демак преводио је Дејана Стоиљковића (*Konštantínovo rázcestie*) и Јанка Вујиновића (*Panika v ICEčku*), Недељка Терзића (*Veselá olympiáda*). Катарина Петрикова преводила је Владимира Тасића (*Dar na rozlúčku*).

Превода српске поезије на словачки језик нешто је мање. Превођени су Војислав Деспотов (*Desať deka duše*, прев. Карол Хмел), Мирослав Антић (*Vojvodina, Rovina spieva*, превод Јан Лабат). Зденка Валент Белић преводила је Селимира Радуловића (*Svetlo z otcovej koliby*), Зорана Ђерића (*Nové devínske elégie, Vlaky a tábory*), Ненада Шапоњу (*Vyzerám teda nie som*), Мирослава Алексића заједно са Аном Вршка (*Chudorľavý čas*). Поезију Ивана Негришорца (*Výstava oblakov*) преводио је Мартин Пребуђила. Ана Ристовић изашла је у преводу Карола Хмела (*Pred tridsiatkou*), Јован Зивлак (*Zlý hosť*) у преводу Вићазослава Хроњеца, Гојко Божовић (*S hlavou ad vodou*), Јелена Ђирић (*Mužské básne*), Јеремија Лазаревић (*Kľúč od zostavaného domu*), Радомир Уљаревић (*Čierna skrinka*), Љиљана Црнић (*Na ktorej strane Dunaja spím?*), Мирко Божић (*Fľaky na jej rukách*), Горан Ђорђевић (*Roztrúsená zem*), Звонимир Костић Палански (*Hospodin miluje svoje deti*), Радомир Андрић (*Až na jednu*

ves) и Адам Пуслојић (*Somnambulia balkanica*) у преводу Мирослава Демака. Када је реч о преводу српске поезије на словачки језик можда је најзначајнији превод овог преводиоца избор *100 srbských básnikov* (2019).

У преводима савремене књижевности не заостаје ни савремена српска драма. Међу драмским писцима најпревођенији је Душко Ковачевић, ког су преводили Јан Јанкович и Нађа Ребенспергерова (*Balkánsky špión a iné drámy, Zberné stredisko, Generálka na samovraždu, Život v tesných topánkach* и др.), али такође Јован Стерија Поповић ког је преводила Мирјана Шишолокова (*Popánštená kotrba*), Коста Трифковић је изашао у преводу Владимира Мичатека (*Polovica vína, polovica vody*), Бранислав Нушић у преводу Андреја Врбацког (*Nemravník a iné hry, Pán poslanec, Nebožtík, Dr. Doktor filozofie, Pani ministrová*), Љубомир Симовић у преводу Андреја Врбацког (*Šopalovičovo kočovné divadlo*), Биљана Србљановић (*Kobylky, Rodinné príbehy*), Тања Шљивар (*Sme ako tí, pred ktorými nás rodičia varovali*), Небојша Ромчевић (*Caroline Neuberová*), Милена Марковић (*Koľajnice – boh nás žehnaj*), Миља Богавац (*Drahý tata – pozdrav z Belehradu*), Маја Пелевић (*Pomarančová kôra*) у преводу Владиславе Фекете и Драгутин Добричанин (*Spoločný byt*) у преводу Андреја Врбацког.

Као што је својевремено часопис *Наши животи* био платформа на којој се интензивно одвијао српско-словачки дијалог, тако је у савремено доба био и *Нови животи*. На његовим страницама објављени су текстови многобројних српских аутора, које није могуће све навести, али неки од њих су: Давид Албахари, Филип Давид,

Владимир Пиштало, Драган Великић, Владимир Арсенијевић, Небојша Кузмановић, Зоран Ђерић, Селимир Радуловић, Ненад Шапоња, Весна Голдсворди, Миљенко Јерговић, Дана Тодоровић, Угљеша Шајтинац, Петар Арбутина, Лаура Барна, Матија Бећковић, Милош Црњански, Гојко Божовић, Мухарем Баздуљ, Слободан Владушић, Ђорђе Деспић, Јелена Марићевић Балаћ, Ненад Грујичић и бројни други) у преводу већ поменутих истакнутих словачких војвођанских преводиоца.

Српско-словачке књижевне везе су у протеклом периоду интензивно сагледаване и у научним радовима бројних аутора. Ту спадају Михал Харпањ (*Словачка књижевност у Лейпцигу Мајшице српске, Словачка књижевност у српским часописима XIX века, Појављивања из словачке књижевности и науке о књижевности, Словачка књижевност у часопису „Бранково коло“ (1895–1914), Словачка књижевност у српским часописима друге половине XIX века и др.*), Небојша Кузмановић (*Романтизам у српско-словачким културним везама, Српско-словачке књижевне везе Риста Ковијанића, Срби и Slováci: srbsko-slovenské kultúrne styky, Сусретивање култура: српско-словачке књижевне везе Риста Ковијанића*), Зденка Валент Белић (*Слика Срба у словачкој књижевности, Образ Србов у словенској литератури, О поезији и другим врлинама: есеји, студије и критике, Звук Еуридикиних крокова: есеје и критика, Имигранти у Вавилонској кули: разговори о идентитету*) и др.

Савремене српско-словачке књижевне везе представљају виталну нит културне размене између два словенска народа која се протеже од 19. века до данас, обухватајући периоде нацио-

налног препорода, међуратни период, време социјалистичког уређења и садашњост. Анализа кључних аутора, дела и институција указује на дубоку међусобну инспирацију, преводилачку активност и тематска прожимања. У дигитал-

ној ери ове везе нуде простор за нове преводе, међународне фестивале и интердисциплинарне пројекте, чиме се још више може ојачати мост између Србије и Словачке као дела ширег словенског културног простора.

References/Литература

- Babiak, M. (2017). Serbian-Slovak themes in literature – intercultural models. In: *Interculturality in education 2016*. 11-18. Novi Sad: Pedagoški zavod Vojvodine. [In Serbian]
- Harpáň, M. (2022). *Slovakian literature in Serbian literature of the XIX century*. Novi Sad: Matica srpska, Arhiv Vojvodine. [In Serbian]
- Jankovič, J. (2005). *Translators' Dictionary with a bibliography of translations from Macedonian, Serbian, Croatian and Slovenian*. Bratislava: Juga – Veda. [In Slovak]
- Kmeč, J. (1987). *Yugoslav-Slovak Slavic ties*. Novi Sad: Vojvođanska akademija nauka i umetnosti. [In Serbian]
- Popovič, A. (1975). *Theory of artistic translation*. Aspects of text and literary metacommunication. Bratislava: Tatran. [In Slovak]
- Svetlík, A. (2023). Slovak prose of the second half of the 20th and early 21st centuries in Serbian translation. In: *Translation in research on Vojvodina Slovaks, collection of studies*/edited by Marína Šimáková Speváková, 29-40. Novi Sad, Filozofski fakultet. Available at: <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2023/978-86-6065-787-1> [In Slovak]
- Valent Belić, Z, Demák, M. (2020). *New spiritual bridge, 20+20* [in Slovak and Serbian]. Nový Sad, DNK.
- Valihora, J. (2001). *Aspects of literature and culture*. Bački Petrovac: Kultúra. [In Slovak]
- Vrbacký, A. (1968). Interest in Yugoslav literature in Slovakia. In: *Literary relations between Slovaks and South Slavs*. 348-353. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. [in Slovak]

Internet Sources/Интернет извори

- Electronic Catalogue of the National Library of Serbia (Belgrade): <https://nb.rs/uzajamni-elektronski-katalog-vbs/>
Electronic Catalogue of the Slovak National Library (Martin): <https://chamo.kis3g.sk/search/query?theme=snk>

Zdenka D. Valent Belić

Provincial Secretariat for Education, Regulations, Administration and National Minorities – National Communities
Novi Sad (Serbia)

The Contemporary Serbian-Slovak Literary Dialogue

Summary

130 | The Serbian-Slovak relations form a longstanding bridge between the two Slavic nations. The roots of these relations go as far back as the 19th century and were originally inspired by national revival and collective effort to gain national independence. Literary translations stand for a significant aspect of cultural ties, while extensive translation activities make sure that there is both deep understanding and cultural dialogue. The role of translators is important for the purpose of preserving this form of familiarity. There has recently been an increase in the number of translated works, which has been confirmed by meticulously reviewing the Combined Catalogue of the National Bank of Serbia, the Matica Srpska Library, and the Slovak National Library. Thanks to a large number of translators and publishers, the Serbian-Slovak literary dialogue in recent decades has been on the substantial increase.

Keywords: Serbian-Slovak ties, literary translation, translators, Slovak literature, Serbian literature